

Richárd mester

Richárdnak a magánzárka örömet okozott, az étel megvonása hangos hálaimára bírta. Így hát nem volt könnyű megbüntetni.

Azt találták ki, hogy büntetésként összezárják a vasgárdistákkal. Ott aztán minden nap megverték a fogolytársai. Ri-

chárd azonban nem jelentette a börtönparancsnoknak a történeteket. Sokkal inkább arra koncentrált, hogyan bosszulhatná meg a rajta esett szenvedéseket.

Arra jutott, hogy krimiket fog mesélni elvakult cellatársainak, akik majdhogynem semmivel sem tudták lekötni magukat, és gyötrő unalmukat sokszor agresszivitással vezették le. A rémséges, érdekesítő és szellemes történeteket persze ő maga találta ki. A végére minden szereplő bűnbánatra jutott, halomra tértek meg a gyilkosok, a bírók, a kiszemelt áldozatok.

A verések lassan elmaradoztak, ehelyett inkább köré gyűltek a legények, és követelték az újabb történetet. Ha a műveltebbje rákérdezett a szerzőre, ő magabiztosan tulajdonította Balzacnak, Tolsztojnak vagy Dumas-nak az éppen soron következő elbeszélést. Nem hiszem, hogy a tiszteletre méltó írók rossz néven vették volna Richárdtól a csalást.

Egyszer a papok cellájában, ahol legfeljebb ha egy négyzetméter jutott személyenként, vagy még annyi sem, Richárd a szentelt víz különös hatásairól folyó beszélgetésre lett figyelmes. A beszélgető felek buzgón ecsetelték, milyen tragikus véget értek és érnek azok, akik lenéznek, kétségbe vonják, vagy akár babonának minősítik a szentelt víz mennyei erejét.

Richárd hallgatta, amíg hallgathatta az egymás után sorjázó eseteket, míg végül megszólalt:

– A szentelt víz az ördögtől van.

Nagy lett a botránkozás. Római katolikus paptársaink igen rossz néven vették, hogy Richárd nem pusztán értelmetlennek, hanem egyenesen ártalmas babonának tartja az evvel való foglalatzkodást. A papok figyelmeztették Richárdot, hogy ne játsszon a szent dolgokkal, de ő csak kötötte az ebet a karóhoz, sőt kijelentette, hogy ha Isten ebben a pillanatban lesújtana rá, és megölné őt, akkor is az ördögtől van a szenteltvíz.

Alig hangzott el a mellett ülő Richárd Istent provokáló kijelentése, azt láttam, hogy hirtelen elsápad, kiszáll belőle az erő. Csak azért nem csuklott össze azonnal, mert nagy nehezen felsegítettem a második emeleti ágyára. Ahogy hanyatt feködt, hörögni kezdett, előbb csak egyet-egyet, aztán egyre hevesebben, majd kiszáradva elvesztette az eszméletét. Meg-

fogtam a csuklóját, de a pulzusát nem éreztem, biztos voltam benne, hogy beállt a haláltusa. Az ajtóhoz rohantam, jelentetem az őrnöknek az esetet, kértem, hogy azonnal hívja a börtönorvost, de ő csak éppen bepillantott és azt mondta:

– Ez az ember mindjárt meghal, nem kell ide orvos.

Kétségbeesetten fohászolni kezdtem:

– Uram, ne engedd megszegyenülni a te nevedet. Nem Richárdról vagy rólam van szó, hanem rólad, a te beszédedről. Hozd vissza őt.

A halálhörgés nem csitult. Voltak, akik összesúgtak, a jogos ítélet beteljesedését látva Richárdon. Ismét az ajtóhoz rohantam, dörömböltem, rúgtam a vasajtót a bakancsokkal. Nagy sokára megnyílt, de nem az ajtó, hanem a kémlelő ablak. Valamit morgott az őrnök, nem is hallottam mit, mert kérlelni kezdtem, hogy hívja az orvost, hátha még lehet segíteni rajta. Az őrnök becsapta az ablakot, és nem történt semmi. Összetörten álltam meg az ágya mellett, mint aki elfogadja és magára veszi az ítéletet.

Nem tudom, mennyi idő telhetett el így, amikor arra lettem figyelmes, hogy Richárd lélegzete egyre nyugodtabb lesz. Megfogtam ismét a csuklóját, és alig hittem az ujjbegyemnek: éreztem a pulzusát. Lassan kinyitotta a szemét, körülnézett, majd összeszedve minden erejét, fölült az ágyon. Mély lélegzetet vett, és azt mondta:

– A szentelt víz az ördögtől van.

– Soha ne engedd, semmilyen körülmények között – tanította Richárd –, hogy a kísértő megszomorítson, és megrabolja jókedvedet.

A depresszió ellen a zsoltár szavait ajánlotta: „Ez az a nap, amit az Úr rendelt, örvendezzünk és vigadjunk ezen.” (Zsolt 118,24)

Richárd tanítása a racionális bibliakritikáról:

Hasonlatos a racionális bibliakritika ahhoz a műalkotáshoz, amely egy keretbe foglalt üres vászon. A címe: *Legeelő tehén*.

A látogatók a művészt faggatják képe jelentéséről:

– Hol van a zöld fű?

– A tehén már lelegette.

- És hol van a tehén?
- Miért legyen ott, ha már nincs mit ennie?

Rám is érvényes az, amit Bonhoeffer vallott magáról: a börtönben tanultam meg igazán nevetni.

Richárd egyik kedvenc történetét még az első fogsága idején élte meg a börtönben, amikor még fogsága kezdetén a Központi Bizottság egyik főembere Vasile Luca volt.

Egyik alkalommal bejön a cellába börtönigazgató, és kérdezgetni kezdi a foglyokat, miért ítélték el őket:

- Mi a vétked?
- Szidtam Vasile Lucát.
- Neked?
- Dicsértem Vasile Lucát.
- Neked?
- Én vagyok Vasile Luca.

Júdásnak mondja Jézus: „Amit tenni szándékozol, hamar tedd.” (Jn 13,27) Ezt a jézusi mondást a következőképpen magyarázta Richárd:

Palesztinában régészeti kutatások felszínre hoztak olyan fémpoharakat, amelyekre a következő szöveget vésték: Amit tenni akarsz (vagy: amiért idejöttél), azt tedd. Ezeket a poharakat kocsmákban használták és az ivásra ösztönöztek. Jézus ezt a kocsmái szófordulatot használta, amikor Júdáshoz szólt, egészen más értelemmel ruházva fel ezt a mondást.

Az elvilágiasodott egyháznak nem ismertem keményebb és szeretetteljesebb bírálóját Richárd Wurmbrandnál. Tele van az egyház mocsokkal, ismerte el készséggel, mert az egyház leginkább a kórházhoz hasonlít. Ha a kórház tele van betegekkel, miközben tiszta, ugyanakkor rengeteg vér, genny, bűz, tisztátalanság van benne.

– Áldott tisztátalanság az, amely a gyógyuláshoz vezet. Áldott vér az, amely a szabadításnak és az újjászületésnek a jele.

Richárd az egyház anyagiasságát és hatalmi megkísértését Rúben és Gád esetével példázta, akikről a következőt olvasuk Mózes negyedik könyvében: „Barmainknak és juhainknak építünk itt, és a mi kicsinyeinknek városokat.” (32,16) A Tóra-

ban minden szó, szórend üzenetet hordoz, de ezt csak akkor halljuk meg, ha önmagunkra alkalmazzuk. A sorrend – előbb a barmok és a juhok, és azután a kicsinyek – pontosan leírja, mondta Richárd, az egyház állapotát. Az egyház ünnepeit gyakorlati módon kell megünnepelni, tanította. Az örömnünnepet akkor üljük meg igazán, ha örömet szerzünk a kicsinyeknek, azoknak, akik kiszorulnak, a perifériára kerülnek, és akiknek senki nem épít városokat.

A túlon túl ritualizálódott és dogmatizmusba merevedett egyházat elhívása és küldetése áruelőjének tartotta. Tanításában Nagy Szent Gergely esetét idézte fel, akinek mise közben megsűgják, hogy közelükben egy ember az éhhalál áldozata lett. Gergely azonnal levetette a miseruháját, és a következőt mondta:

– Ha egy ember éhségben hal meg Rómában, akkor a mise nem folytatható.

Nincs más út, mint a Jézus útja, aki magát útnak is nevezi, tanította Richárd. A főpapi imát idézte, ha a misszió került szóba: „Én őérettük odaszentelem magam, hogy ők is megszentelteké legyenek az igazságban.” (Jn 17,19)

Majd így folytatta:

Egy süllyedő hajó jelzéseit felfogja egy másik hajó. A kapitány kiadja a parancsot a hajótöröttek mentésére. A kiválasztott legénység elindul, ám a mentők is ugyanabba a viharba keverednek bele, kénytelenek a saját életükért is küzdeni. Egyikük a visszafordulást javasolja, mire a parancsnok azt mondja:

– Mi azt az egyértelmű parancsot kaptuk, hogy mentünk. Semmilyen indokkal sem fordulhatunk vissza. A visszatérésre nem kaptunk parancsot.

Az egyház nem mérlegelheti, mibe kerülhet neki egyértelmű elhívása szerint élni. Sem a diktatúra, sem a szabadság idején. Sem a börtön falain belül, sem azon kívül – tette hozzá Richárd.

A szenvedés lényegéhez misztérium tapad. Az evangéliumért való szenvedés az evangéliummal való *együtt* szenvedést jelenti. Együtt szenvedni az evangéliummal: közösségben maradni az örömhírral. Miért van annyi szenvedés a világban?

Nem tudjuk, de hát azt sem tudjuk, mi a fény vagy mi az atom.
De amit most nem tudhatunk, az később megtudható.

A tanítványok nem értették Jézusban a Krisztust, de hittek benne. Ezért mondja: „Boldog, aki bennem meg nem botránkozik.” (Mt 11,6)

A szenvedés elfogadása bizalom kérdése.

A negyedik zsoltár felírása – *neginóth* – Richárd szerint nemcsak „húros hangszer” jelent, hanem annak az embernek énekét is, aki amiatti örömét fejezi ki, hogy le van győzve.